

# Om Koldinghus

Arkitekter: Inger og Johannes Exner, MAA

Restaureringen af Koldinghus er for tiden inde i en særlig spændende fase. Man har på een gang alle stadier af slottets genopbygningsforløb efter branden 1808. Fra de tidligste istandsættelser i 1800-tallets slutning til endnu uberørte og ubeskyttede ruinpartier.

Arkitekterne før os: L. A. Winstrup, Jens V. Pedersen, Viggo Norn og C. F. Møller har siden 1800-tallets slutning udført forskellige istandsættelser og restaureringsarbejder på Koldinghus. Derved repræsenteres i bygningen forskellige restaureringsholdninger og istandsættelsesgrader: rekonstruktion, gendigtning, gammeldags restaurering, rehabilitering og beskyttelse.

Koldinghus er blevet til gennem flere århundreder. Man kan tale om 5 hovedperioder: 1) det gotiske hus, 2) Chr. III's slot, 3) Chr. IV's slot, 4) Fr. IV's slot og 5) ruinperioden.

Slotsruinen er således et særdeles komplekst byværk. Dette samt den løbende diskussion – ruin eller slot – var for os inciterende og bidrog til udformning af et principforslag, som vi udarbejdede i 1973. Ruinens overordentlige righoldige og talende bygningsarkæologiske spor var vigtige at bevare for os.

Problemstillingen – ruin eller slot – ændrede vi derfor til ruin og slot. Vi troede hermed at have hugget den gordiske knude over.

Et modigt byggeudvalg: Boligministeriet, Kolding kommune og Vejle amtskommune gik enstemmigt ind for projektet. En orienterende udstilling blev afholdt i Kolding, og et principprojekt blev fremsendt til Det Særlige Bygningssyn. I offentligheden rejste der sig imidlertid en protestbølge og Det Særlige Bygningssyn kunne ikke godkende forslaget.

Dette første forslag gik ud på at beskytte de ruinøse områder ved at rejse en selvstændig, simpel stålkonstruktion inde mellem murene til bæring af et beskyttende tag, etageadskillelser samt nedhængende glasfacader med udvendige kassetegitre beregnet til lukning af de meget store huller især i slottets sydøst-hjørne.

Det næste forslag blev et kompromis, hvor slottet i det ydre skulle bibringes den form, det havde som barokslot før branden 1808, medens det indre kunne udformes mere frit.

I mellemtiden havde vi lært slottet bedre at kende, både dets historie og dets tekniske tilstand, hvis store svagheder var blevet bekræftet. Herefter opstillede

*Koldinghus, restaurering.*

*Adresse: 6000 Kolding.*

*Bygherre: Boligministeriets*

*Ejendomsdirektorat,*

*Kolding Kommune, Vejle*

*Amtskommune.*

*Restaureret: fra 1975.*

*Arkitekter: Inger og*

*Johannes Exner.*

*Medarbejdere: Erik*

*Schmidt, Thomas Meedom-*

*Bæch.*

*Ingeniører: Møller Petersen*

*og Erik Holm Christensen.*

*Fotograf: Ernst Kallesøe.*

*Håndværkere og*

*leverandører side A 60.*

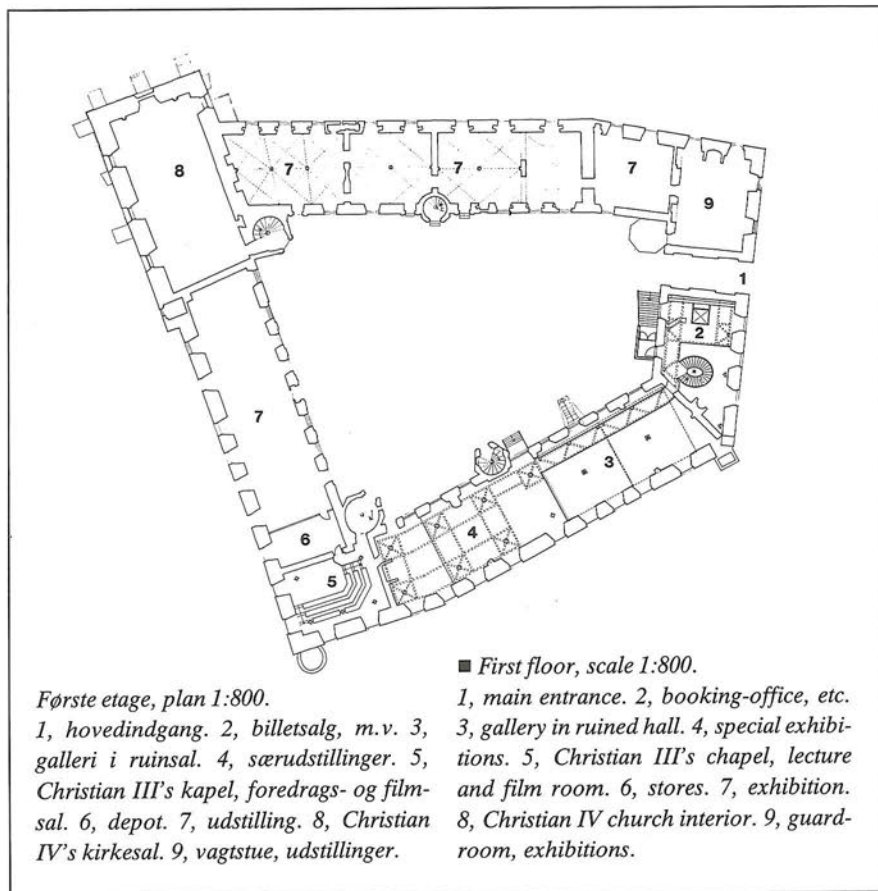
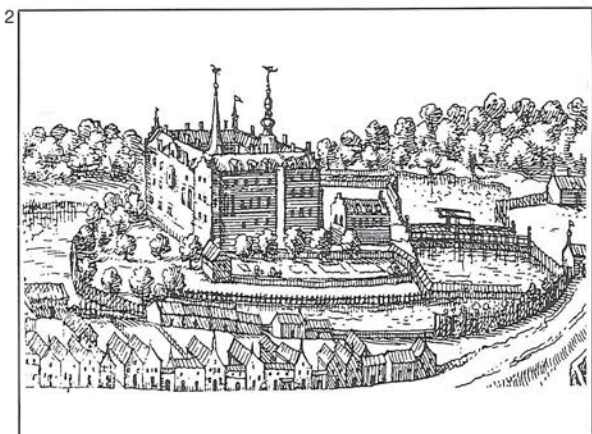
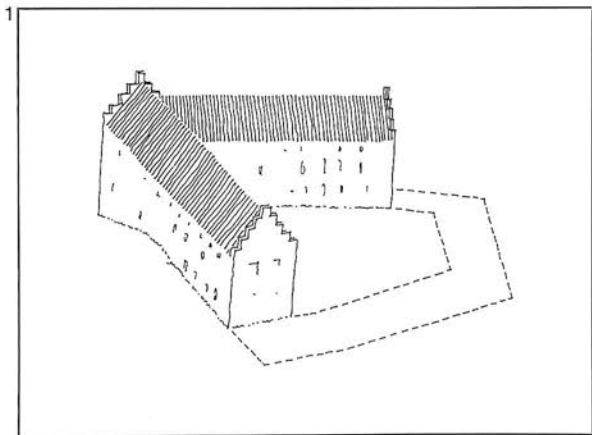
*Koldinghus, facade mod*

*øst.*

■ *Koldinghus Castle, seen*

*from east.*





Første etage, plan 1:800.

1, hovedindgang. 2, billet salg, m.v. 3, galleri i ruinsal. 4, særudstillinger. 5, Christian III's kapel, foredrags- og filmsal. 6, depot. 7, udstilling. 8, Christian IV's kirkesal. 9, vagtstue, udstillinger.

■ First floor, scale 1:800.

1, main entrance. 2, booking-office, etc. 3, gallery in ruined hall. 4, special exhibitions. 5, Christian III's chapel, lecture and film room. 6, stores. 7, exhibition. 8, Christian IV church interior. 9, guard-room, exhibitions.

*Koldinghus' fem faser.*

1. Det middelalderlige Koldinghus, gotik, 1400-tallets midte.

2. Chr. III's firfløjede renæssanceslot, 1548–1553. *Theatrum Urbium* ca. 1585.

3. Chr. IV's byggeri, renæssance, 1597–1616. Stik fra *Resens atlas*, 1677.

4. Frederiks IV's byggeri, barok, 1720–1726. Stik fra *Thurah's Danske Vitruvius*, 1749.

5. Ruinperioden efter branden 1808.

■ *Koldinghus' five periods.*

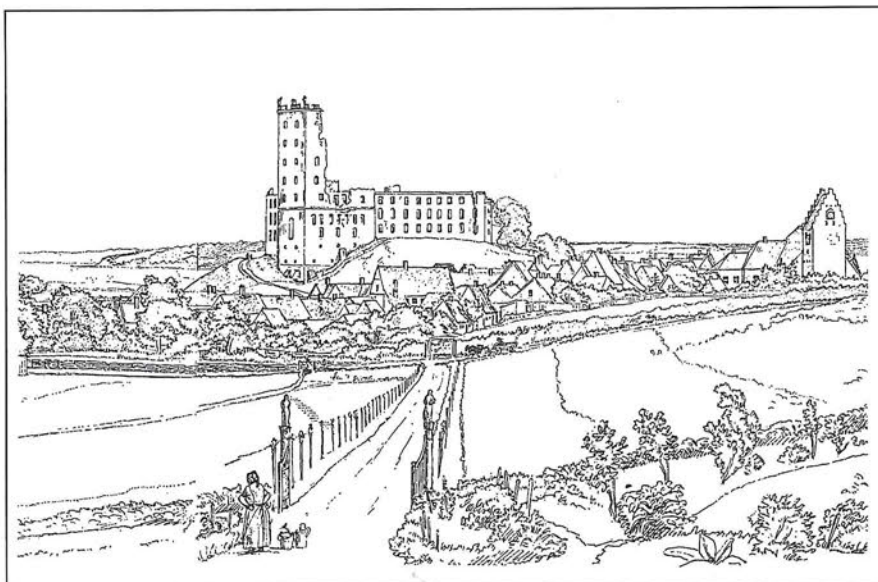
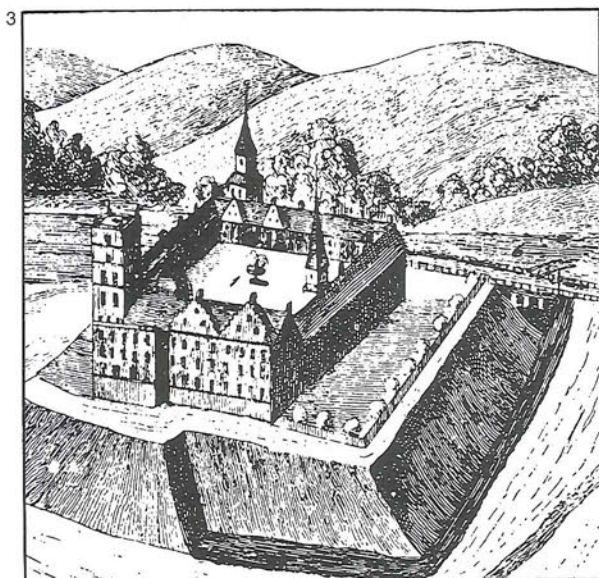
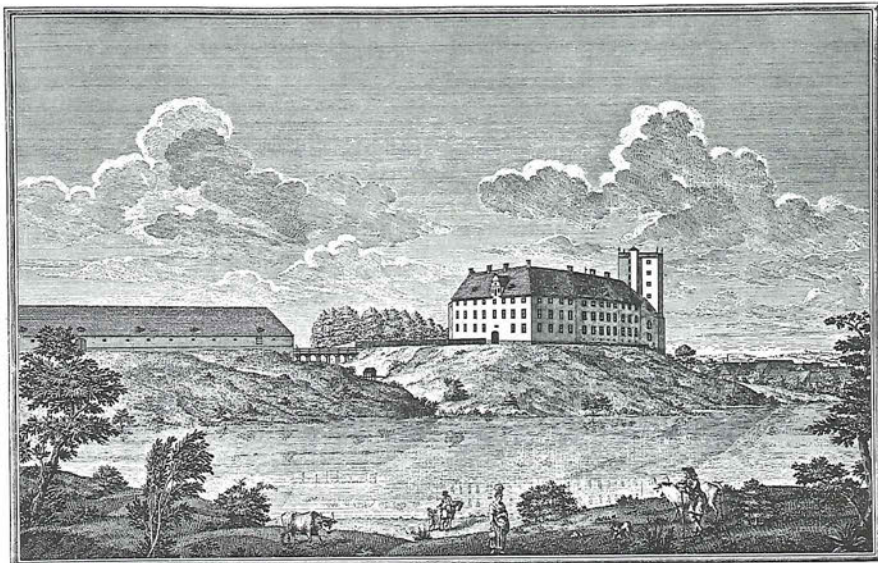
1. The Gothic middle age from the middle of the 15th century.

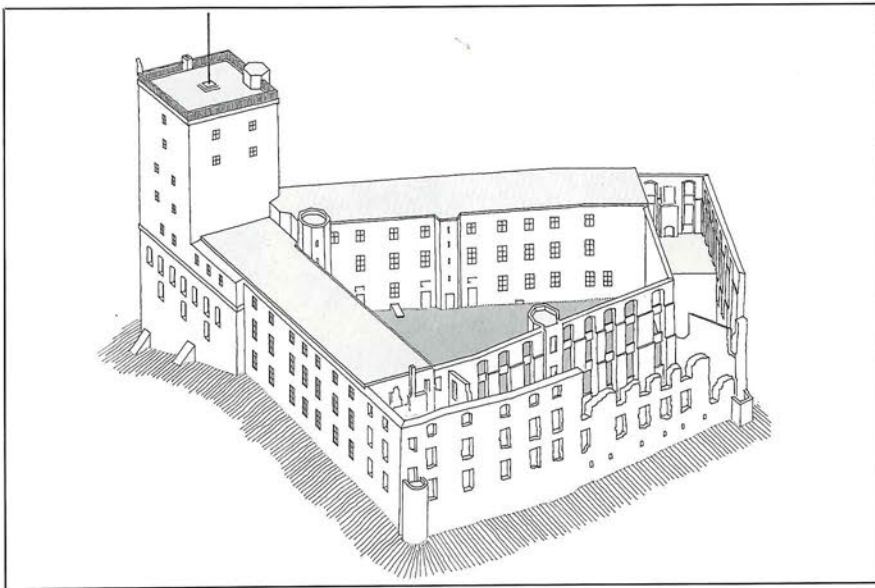
2. Christian III and Queen Dorothea's building from the Renaissance, 1546–1559.

3. Christian IV's work, Renaissance, 1597–1616.

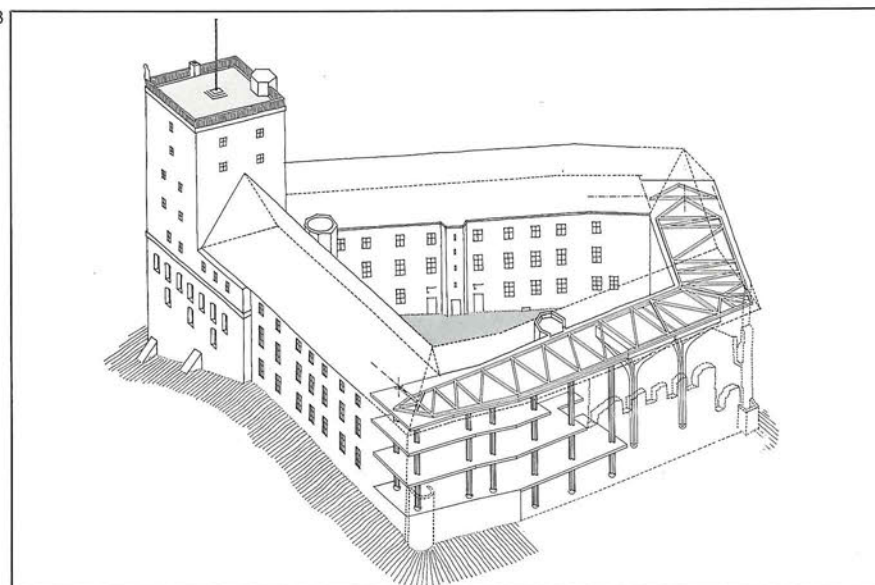
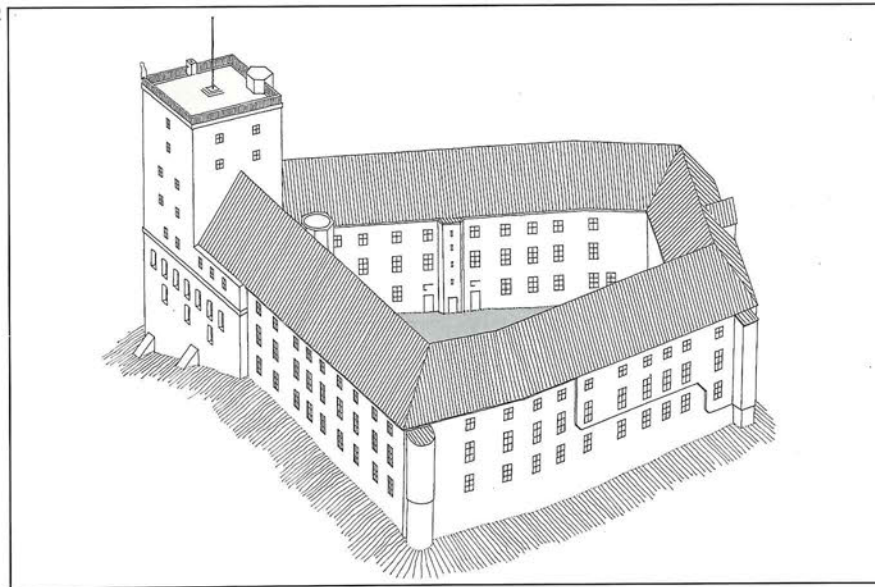
4. Frederik IV's work, baroque, 1720–1726.

5. The fire and ruin period, 1808.





1. Koldinghus 1972, halvt ruin, halvt genopbygget.
  2. Efter restaureringen fremstår Koldinghus med hovedform fra barokperioden før branden 1808. Der er dog endnu ikke taget stilling til tårnernes og kvistenes fremtoning.
  3. Restaureringens omfang. Nye tag. Nye konstruktioner og lukning af syd- og østfløj.
- 1. Koldinghus, 1972. Half ruin.
2. The exterior and the basic structure of the castle is restored to the baroque period, though without a plastered surface. In silhouette, it will appear 18th century. Yet traces of the other periods will be preserved and can be seen in the brickwork.
  3. Constructions.



vi et teoretisk projekteringsgrundlag, som gik ud på, at lade husets hovedperioder fremstå så urørte og aflæselige som muligt, og defineret ved forskellige områder i bygningen, Disse er: Det gotiske hus i vestfløjen, Chr. III's slot i syd- og østfløjene, Chr. IV's slot i kirkesalen, kæmpetårnet og riddersalen, Fr. IV's slot i de barokiserede facader og ruinperioden især i syd- og østfløjene og Chr. III's kirkesal. Tidligere restaureringsarkitekters foranstaltninger ændres ikke. Teknisk og arkitektonisk karakteriseres genopbygningen ved indførelse af en ny bærende konstruktion af træ. Vindueshullerne lukkes med traditionelle trævinduer i barokdesign, og det store hul mod sydøst lukkes med en ophængt trævæg beklædt med egespån.

Indvendig friholdes de nye konstruktioner og etageadskillelser fra ruilmurene. Konstruktionerne har bevægelige led, baser, søjlehoveder, vindgitter etc., således at risiko for konfliktskabende bevægelser mellem nyt og gammelt såvidt muligt elimineres.

Træsøjlerne udføres som præfabrikerede industriprodukter af lamineret træ, men forædlet og inspireret af klassiske søjler, hvor baser og kapitæler defineres af deres konstruktive situation. Skafterne på de to store søjler i ruinsalen er »kannelerede«.

Lyset i rummet dyrkes i overensstemmelse med de enkelte rums karakter. Vinduerne er kompromisforslaget barokvinduer. Lyset i ruinsalen har sit idémæssige udgangspunkt i barokarkitekturens leg med definerede og udefinerede rumgrænser. Hertil arbejdes med opbygningen under loftet: »skyer«, der dels skal tjene som reflektorer for dagslyset og dels bærer af kunstlyset.

Bygningsarbejdet udføres op til 80% som tilbudsarbejde, hvor restaureringsarbejdet oftest udføres som regningsarbejde. At det er muligt, skyldes restaureringsprincippet, som i stort omfang muliggør præfabrikation, og at man udnytter luft som tilpasningsmateriale mellem nyt og gammelt. Princippet giver gode muligheder for styring af økonomi og tid.

Interessant er, at der under processen samtidig finder både skitsering, detaljprojektering og udførelse sted. Det indebærer mange fordele, idet erfaringer både arkitektonisk og teknisk kan udnyttes. Det skaber naturligvis til stadighed en intens og spændende situation, som føles positiv og inspirerende.

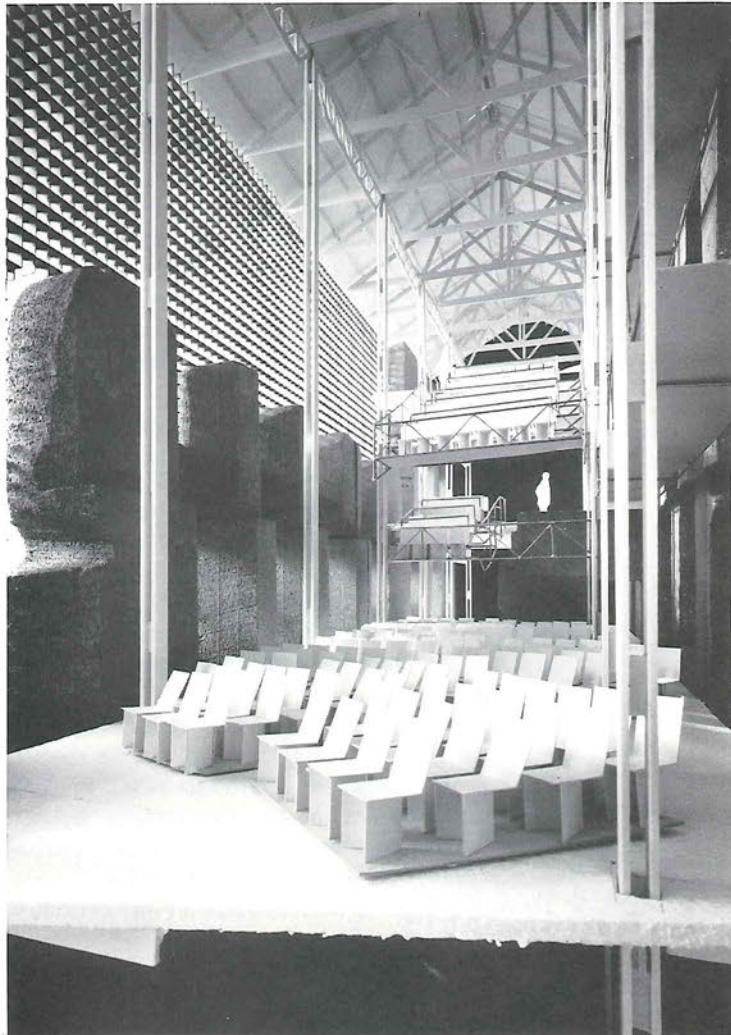
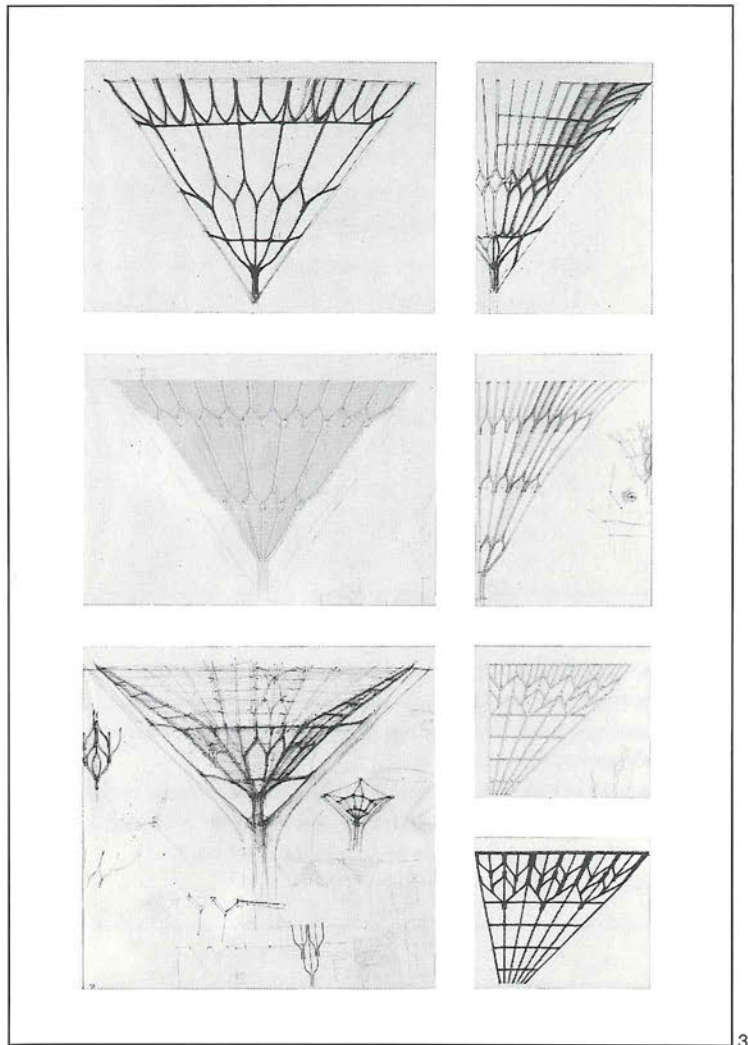
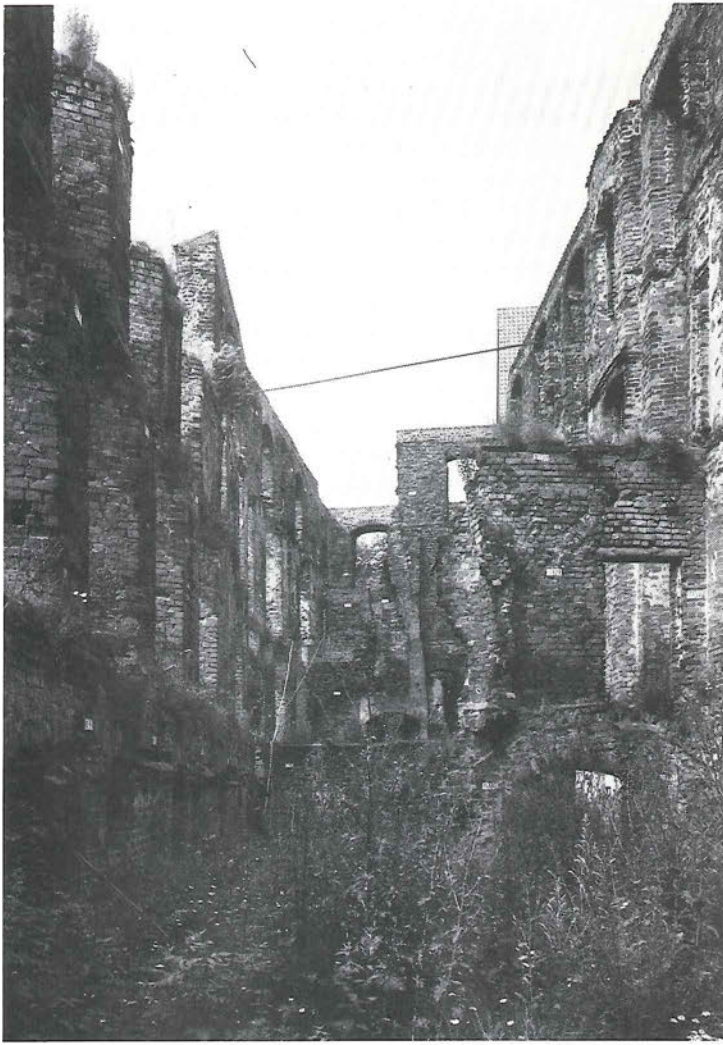
Johannes Exner

### Koldinghus Castle

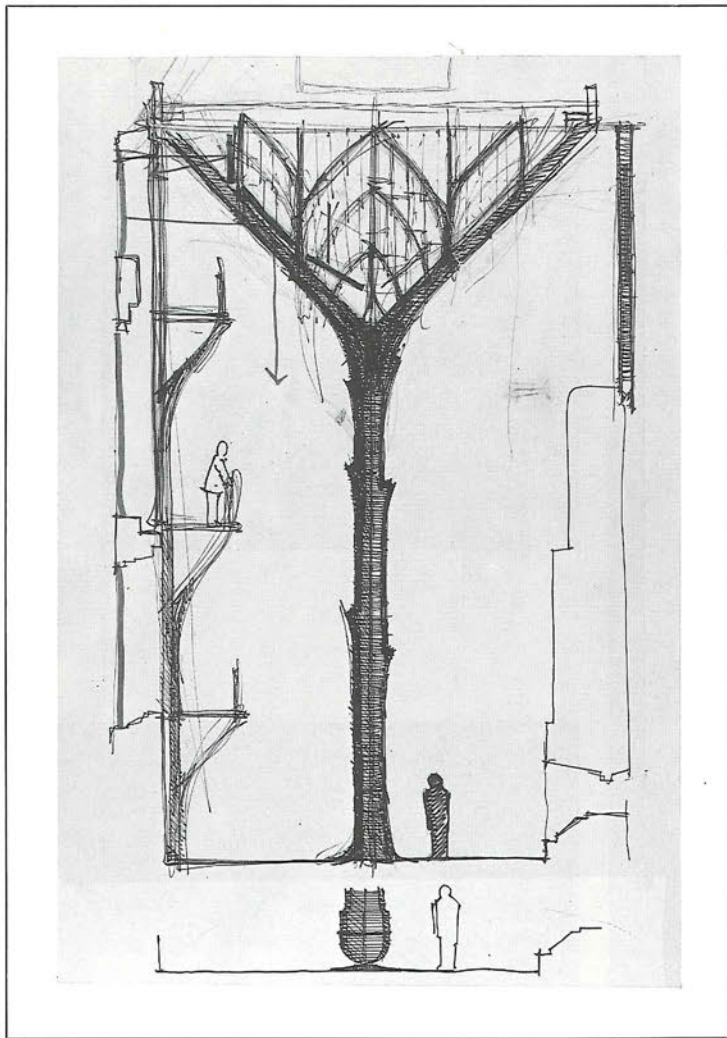
Koldinghus is a complex building, in which 5 major periods are discernible: (1) The gothic, (2) Chr. III's castle, (3) Chr. IV's castle, (4) Fr. IV's castle and (5) the ruins, as well as the various restorations of the 19th century. In the light of several proposals, a compromise restoration plan was worked out in which the exterior was restored as the baroque castle from before the fire of 1808. The interior however, expresses the various periods in the building's history.

The gothic in the west wing, Chr. III's castle in the south and east wings, Chr. IV's castle in the chapel, tower and great hall, (see Arkitektur 6/84). Fr. IV's castle is expressed in the baroque facades and the ruin period in Chr. III's chapel. The earlier restorations and improvements have been retained.

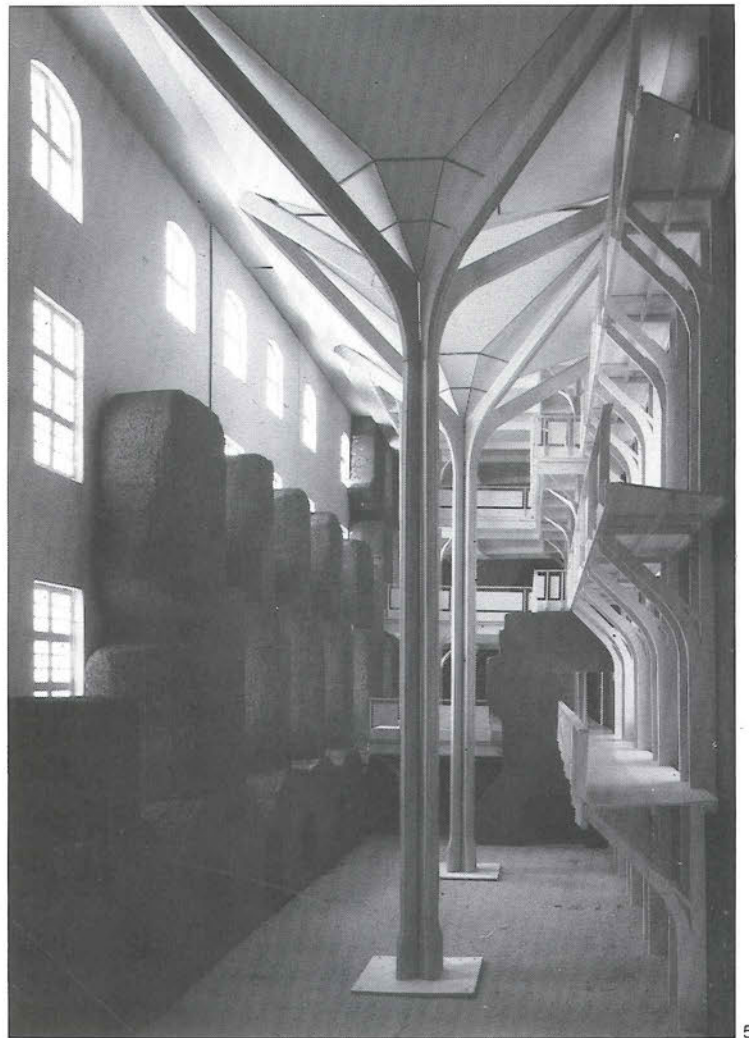
The renovation is characterized by the introduction of a new supporting structure and wooden floors. These are held free of the ruin walls and can be removed if desired, by later generations. The interior columns are of laminated wood.



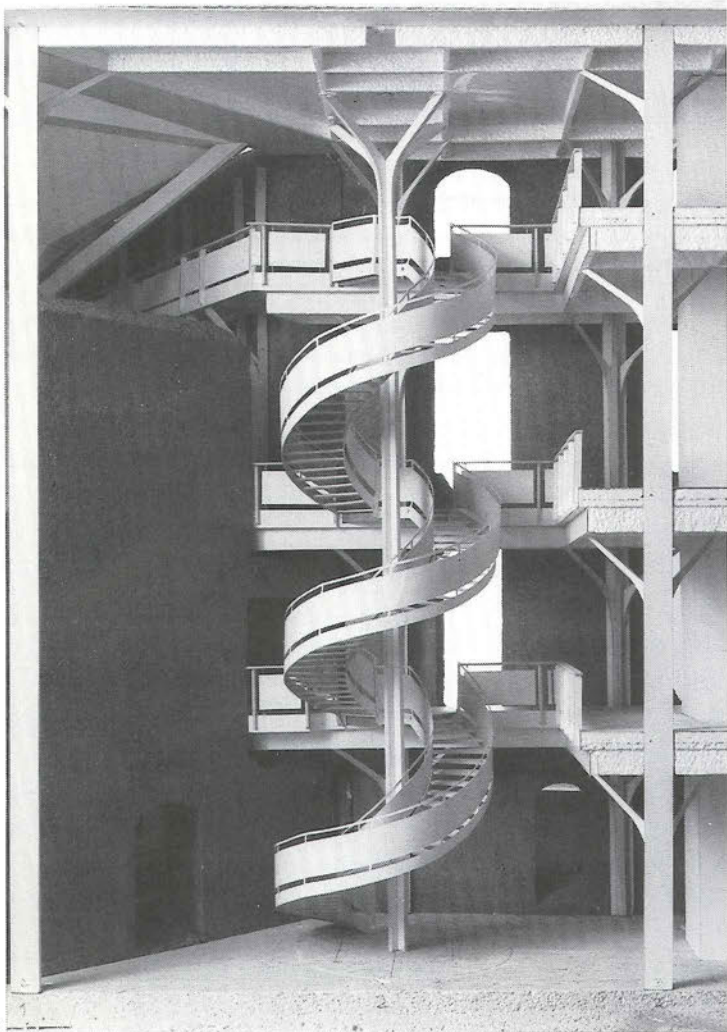
1. Sydfløjen før restaurering, 1975.
2. Model af samme område fra første projektforslag, ruinsalen.
- 3, 4. Forstudier til søjler.
5. Modelstudie af ruinsalen fra andet forslag.
6. Forstudie til hovedtrappen i østfløjen.
7. Sidste modelstudie af spindeltrappen.
- 1. Ruin hall, as it looked in 1975.
2. First proposal for the Ruin hall.
- 3, 4. Sketches for the column construction.
5. Ruin hall, the final solution.
6. Preliminary studies for the newel stair in the east end of the ruin hall.
7. The newel stair, the finished result.



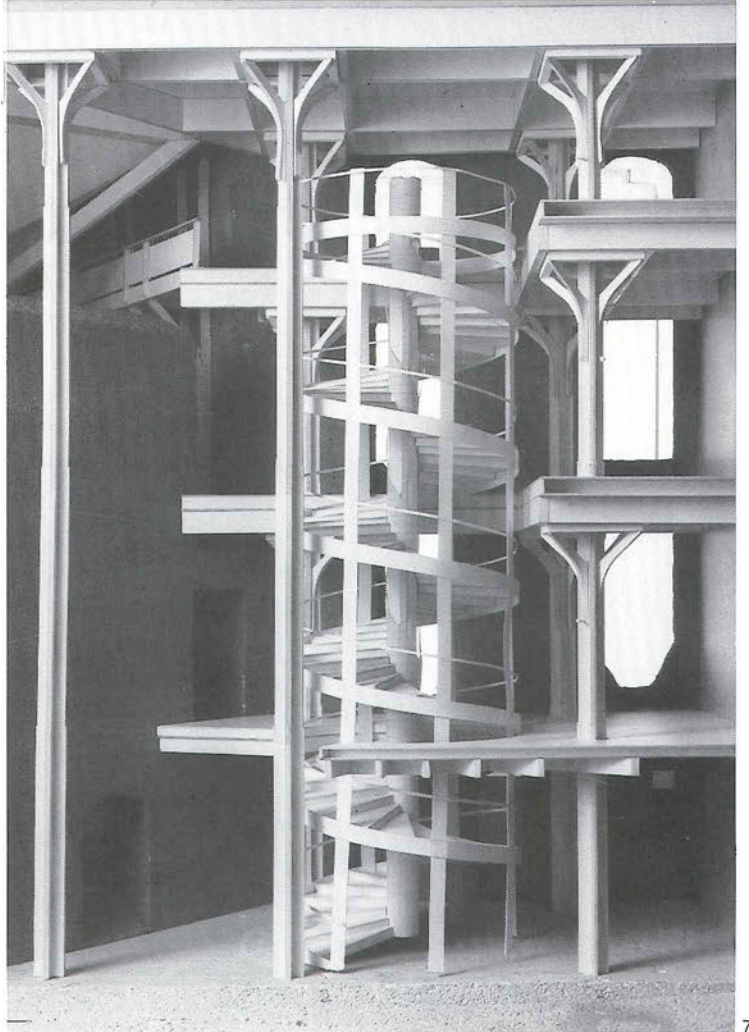
4



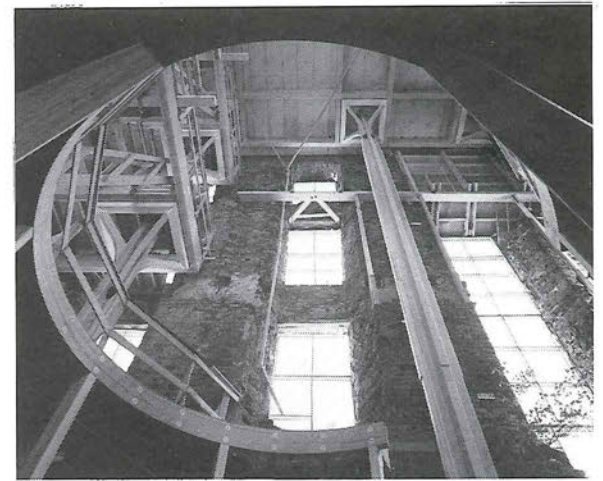
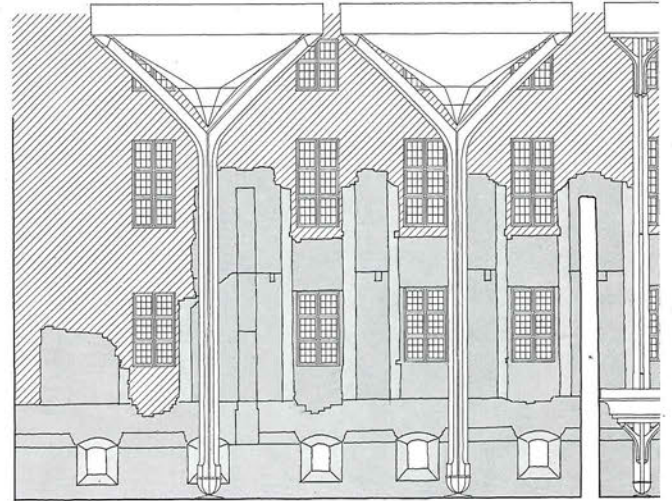
5



6



7

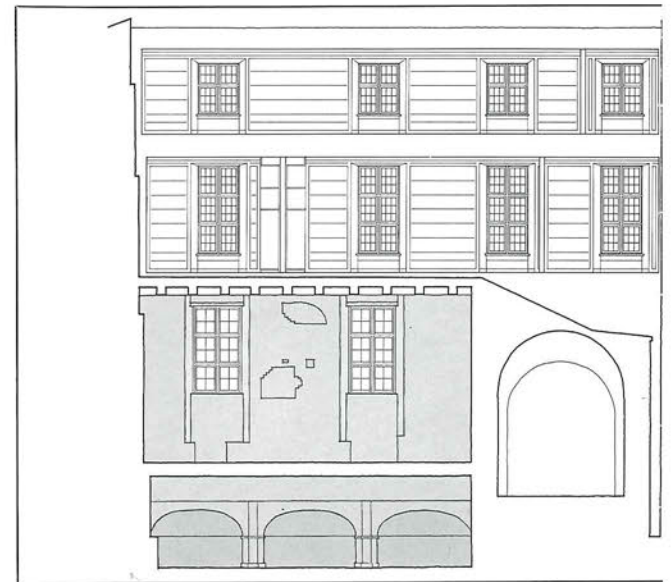
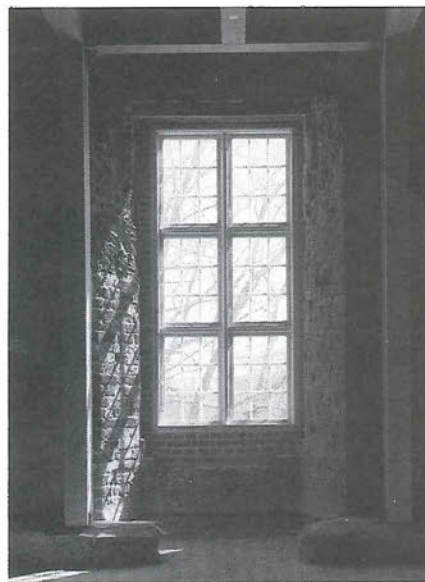
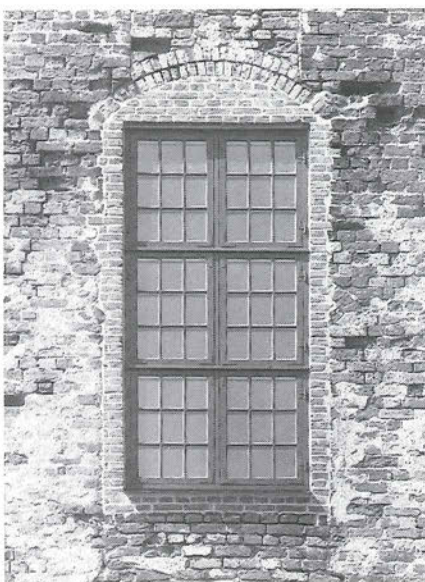


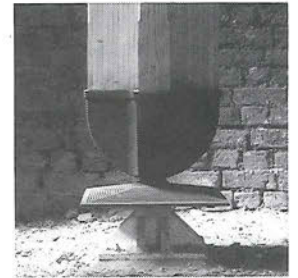
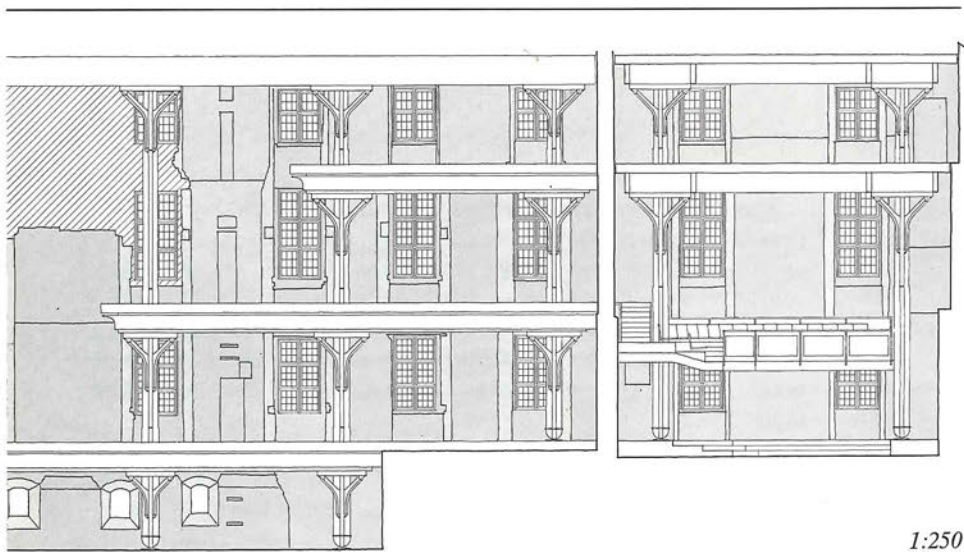
**Detaljer fra ruinrummet.**

De tykke mure bevares og nedstyrkede ydervægge erstattes af en trævæg beklædt med egespån. De oprindelige barokvinduer retableres, men det markeres i murværket, at der er tale om en rekonstruktion. Den bærende konstruktion er opbygget i limtræ og friholdt af væggene. Søjlerne baser og »kapitæler« er bevægelige.

**■ Ruin hall details.**

The thick walls are preserved and fallen outer walls are replaced with a wooden wall covered with oak shingles. The original baroque windows are revived, but it is apparent in the brickwork that they are reconstructions. The main structure is laminated wood, standing free of the walls. The »capitals« on the columns are non-fixed to allow shifting in the roof and deck construction.





1:250

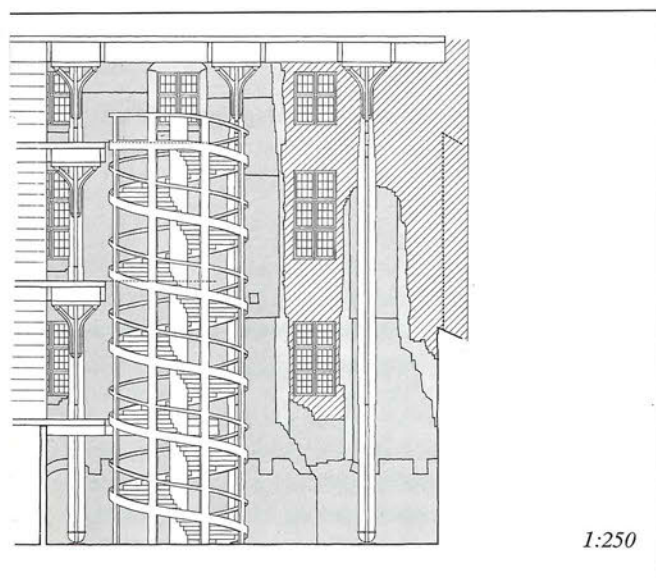
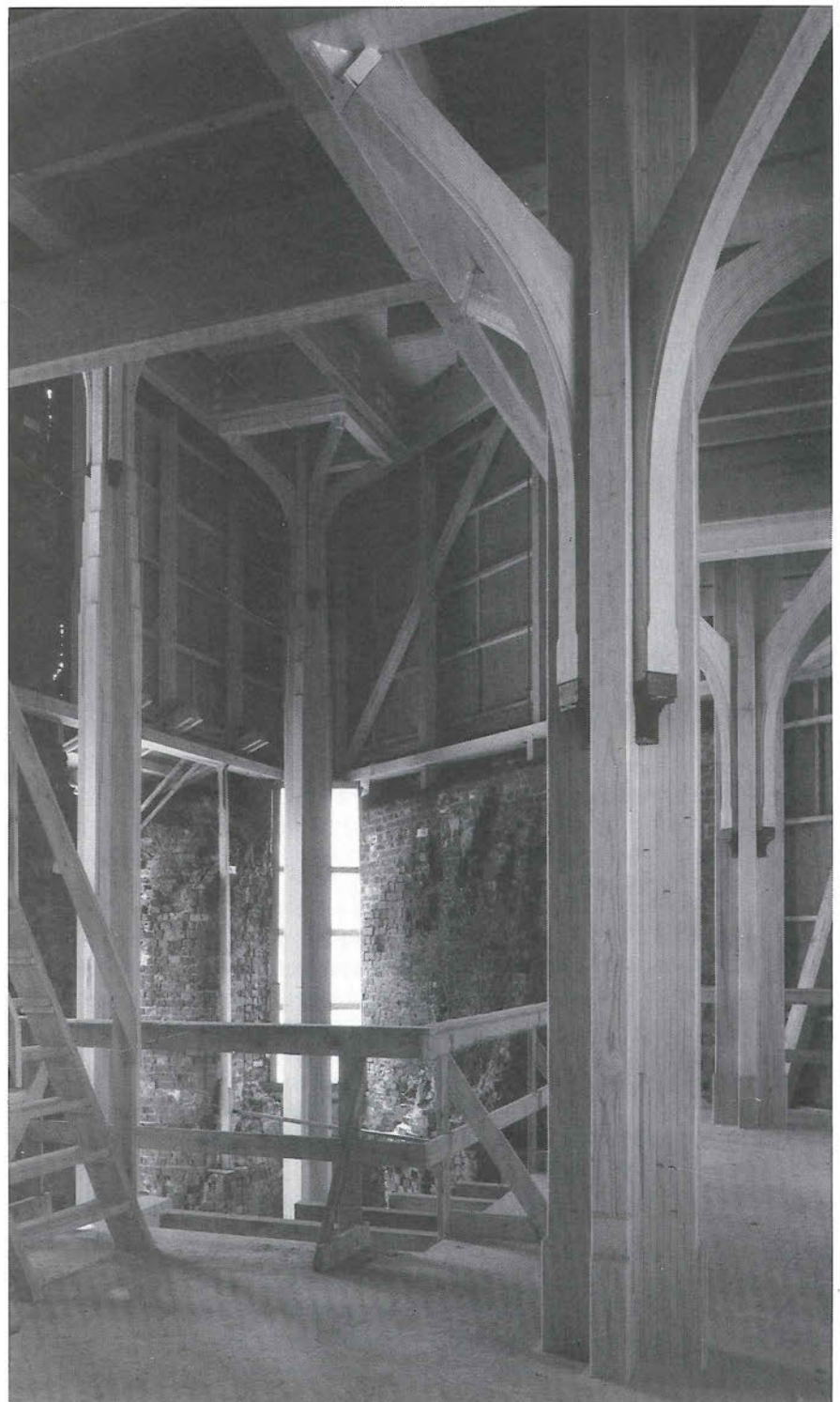
### Zu den Arbeiten an Koldinghus

Koldinghus ist ein komplexes Bauwerk, an dem 5 Hauptperioden ablesbar sind: 1) das gotische Haus, 2) das Schloss von Chr. III, 3) das Schloss von Chr. IV, 4) das Schloss von Fr. IV und 5) die Ruinenperiode sowie verschiedene Restaurierungen des 19. Jahrhunderts.

Als Kompromis von verschiedenen Vorschlägen zeigt die Restaurierungsplanung die äussere Gestalt des Schlosses als das Barockschloss vor dem Brand im Jahre 1808, während im Inneren des Schlosses die unterschiedlichen Perioden der Anlage definiert werden.

Im westlichen Flügel liegt das gotische Haus, in den Süd- und Osttrakten liegt das Schloss von Chr. III, im Kirchensaal, dem grossen Turm und im Rittersaal ist das Schloss Chr. des IV erkennbar (siehe ARKITEKTUR DK 6/84). Die Barockfassaden entsprechen dem Schloss Fr. des IV, die Ruinenperiode bleibt auf den Kirchensaal Chr. des III beschränkt. Frühere Restaurierungen und Ausbesserungen werden nicht geändert.

Der Wiederaufbau wird durch Einsetzen neuer tragender Konstruktionen und von Geschossdecken aus Holz charakterisiert. Diese werden von den Ruinenmauern freigehalten und können abgerissen werden, falls dies in der Zukunft gewünscht wird. Die inneren Säulen bestehen aus vorgefertigtem verleimten Holz.



1:250